

3.1 analyzuje umělecký text

- využije vědomosti získané přečtením celého díla, z něhož pochází výňatek;
- zasadí výňatek do kontextu díla;
- nalezne v textu motiv, téma;
- charakterizuje vypravěče / lyrický subjekt, postavy;
- rozezná vyprávěcí způsoby, rozliší dialog a monolog (včetně vnitřního monologu);
- rozezná typy promluv (přímá řeč, nepřímá řeč, polopřímá řeč, neznačená přímá řeč);
- orientuje se v časoprostoru díla i konkrétního výňatku;
- charakterizuje kompoziční výstavbu díla i konkrétního výňatku;
- analyzuje jazykové prostředky a jejich funkci v textu;
- nalezne v textu tropy a figury (alegorie, aliterace, anafora, apostrofa, dysfemismus, elipsa, epifora, epizeuxis, eufemismus, gradace, hyperbola, inverze, metafora, metonymie, oxymóron, personifikace, přirovnání, řečnická otázka, symbol, synekdocha);
- rozliší vázaný a volný verš;
- určí typ rýmového schématu a jeho pojmenování (sdružený, střídavý, obkročný, přerývaný);
- rozezná na základě textu charakteristické rysy literárních druhů a žánrů;

3.2 charakterizuje literárněhistorický kontext literárního díla

- zařadí literární dílo do kontextu autorovy tvorby, do literárního / obecně kulturního kontextu;

3.2 charakterizuje literárněhistorický kontext literárního díla

- zařadí literární dílo do kontextu autorovy tvorby, do literárního / obecně kulturního kontextu;

3.3 analyzuje neumělecký text

- přiřadí text k funkčnímu stylu, slohovému útvaru, určí slohový postup (slohové postupy);
- postihne hlavní myšlenku textu;
- oddělí podstatné a nepodstatné informace;
- analyzuje jazykové prostředky a jejich funkci v textu;
- charakterizuje kompoziční výstavbu výňatku;
- rozezná různé možné způsoby čtení a interpretace textu;
- rozliší vyjádření domněnky a tvrzení s různou mírou pravděpodobnosti od faktického konstatování;
- charakterizuje komunikační situaci vytvářenou textem (např. adresát, účel, funkce);

3.4 formuluje výpovědi v souladu s jazykovými normami a se zásadami jazykové kultury.

Literatura

1. Věcná

2. Umělecká – dělíme dle vztahu k určitému společenství (národní, evropská), dle doby vzniku, dle tématu

STRUKTURA

jazyková vrstva

- slovní zásoba – slova stylově neutrální, zabarvená
- spisovnost
- dobový výskyt – anarchismy, historismy (slova již zaniklé), neologismy (nové myšlenky – email...)
- grafické prostředky: eufonie (zvláštní uspořádání hlásek)

- anafora (opakování slov na začátku veršů)
- epizeuxis (opakování stejných slov v 1 verši)
- antiteneze (příměr protikladem)
- gradace
- metafora
- metonymie
- personifikace
- oxymorón (spojení slov které se navzájem vylučují- Květy zla)
- eufemismus (zjemnění slova)
- disfemismus
- alegorie
- symbol
- ironie
- aliterace (na začátku slov stejné písmeno)
- apostrofa (oslovení osob, věcí, abstraktních pojmů)
- elipsa (výpustka)
- epifora (opakování slov)
- hyperbola (zveličení)
- inverze (změna pořadí slov)
- synekdocha (zaměňuje část za celek)

tématická vrstva:

námět, předloha, téma, motiv, děj, postavy, postoj autora: satira, sarkasmus, parodie, absurdní, groteska, travestie („zpřizemňuje témata“)

kompoziční vrstva:

chronologická, retrospektivní (od konce), rámcová (více příběhů), paralelní (několik dějových linií), řetězová (sled příhod spojené 1 osobou)

epika x lytickoepické x lyrické

text:

členěn/nečleněn na odstavce

vyprávění v ich-formě, er-formě

monolog/dialog

řeč přímá/nepřímá...

Styl prostěsdělovací

Styl administrativní

Styl publicistický

Styl odborný

vědecký - vysoce teoretické texty

populárně-naučný - odborné určeno neodborníkům

učební - učebnice

esejistický - úvahy na pomezí odbor., publicis., a umělec. stylu

Styl umělecký

Slohové postupy

informační, vyprávěcí, popisný, výkladový, úvahový

PPOEZIE

sdužený AABB
přerývaný ABCA / ABCB (častější)
obkročný ABBA
střídavý ABAB

1. Renesance – Shakespeare

anglická renesance – další autoři: Geoffrey Chaucer (Canteburské povídky), Thomas More (Utopia)

2. Renesance a humanismus

3. Baroko

4. klasicismus – Molière – literatura nízká, další autoři: Jean de la Fontaine
vysoká: Pierre Corneille (Cid), Jean Racine (Faidra)

5. osvícenství

6. Preromantismus

7. Národní obrození

5) Romantismus – Puškin, Erben- generace májovců, Almanach Máj spolu s Němcovou, Fričem, K. Světlou, Neruda

6) Realismus – Borovský, další autor: Božena Němcová

Francouzský realismus: Gui de Maupassant, další: Honoré de Balsac (Lidská komedie – Otec Goriot), Gustav Flaubert (Paní Bovaryová), Emil Zola (Zabiják), Dumas, Verne

Anglický realismus: Robert Louis Stevenson, další: Charles Dickens (Kronika Pickwickova klubu, Oliver Twist), W.M. Thackeray (Jarmark marnosti)

7) generace lumírovců a ruchovců: Vrchlický (Lumírovec spolu s J.V. Sládkem a Juliem Zeyerem)
Ruchovci: Svatopluk Čech a E. Krásnohorská

8) Kritický realismus

9) Moderní směry:

- impresionismus (skutečnost, zvukomalba, příroda, den/noc...)
- symbolismus (srdce, kříž, kotva, imaginace, metafora, asociace)
- dekadence (morbidnost, pesimismus..)
- civilismus (sociální otázky, prům. přeměny)

10) Prokletí básníci (Bodlair)

11) česká moderna (Machar, Březina, Antonín Sova, bratři Mrštíkové)

12) Generace buřičů (Dyk, Neumann, Fr. Gellner, Karel Toman, P. Bezruč)

13) česká dekadence

14) futurismus, expresionismus – Literární skupina, kubismus, dadaismus, surrealismus

15) proletářská literatura

16) poetismus

17) **moderní próza 20. stol**

americká próza mezi válkami: Ernest Hemingway – ZTRACENÁ GENERACE (= generační skupina amerických autorů poznamenaných 1 sv.v., další: William Faulkner – Divoké palmy, Francis Scott Fitzgerald – Velký Gatsby)
Steinbeck John

francouzská próza mezi válkami: Antoine de Saint-Exupéry, Romain Rolland, Anatol France – Historie našich dnů, Henri Barbusse – Oheň, André Gide – Penězokazi

německá próza mezi válkami: Erich Maria Remarque, další: Heinrich Mann - Profesor Neřád, Thomas Mann – Buddenbrookové, Herman Hesse – Stepní vlk

česká: Josef Hora (Srdce a věra světa) František Halas, Nezval

•

obraz 1. sv. v. V české literatuře
Karel Poláček, Viktor Dyk

18) Legionářská literatura

19) expresionismus v české literatuře

20) Spisovatelé demokratického proudu – Karel Čapek, Josef Čapek, Eduard Bass (Cirkus Humberto), František Langer (Periférie), Karel Poláček

21) Imaginativní podoba č prózy

22) Katolická próza

23) Próza levicově orient spis. - Jaroslav Havlíček

24) Okupace – Halas, Hora, Holan, Seifert, Hrubín.... Kainar, Ohnice, skupina 42

25) po roce 1945 - Bohumil Hrabal, Jan Drda (Němá barikáda), Jan Otčenášek (Romeo, Julie a tma), Ota Pavel (Smrt krásných srnců), SAMIZDATOVÁ LITERATURA

26) surrealistická lit po válce

27) Underground (Krchovský, Egon Bondy)

28) lit. 2. pol. 20. stol

- existencialismus = jedinec, problematika bytí
- neorealismus = návrat k realistické tradici, každodenní život prostých lidí
- beatníci = USA, 50. letech, proti konzumnímu ideálu, v Anglii: Rozhňevání mladí muži, alkohol, sex a drogy
- nový román = jde proti základním složkám románové struktury

- absurdní literatura
- magický realismus = zázračné reálno, mytologie
- postmodernismus = proti modernismu
- **literatura s prvky sci – fi** – George Orwell, Bradbury Ray, dále: Tolkien, Arthur Clarke

29) Humoristická próza

30) nové tváře 90. let

ZNAKY A SOUVISLOSTI

1. Renesance

- 14.-16. století, kolébka v Itálii (Dante Alighieri, Machiavelli, Boccaccio)
- jednotná a vyhraněná
- podmíněna přírodními a astronomickými objevy (Koperník, Galilei)
- důvěra ve zkoumání a rozum, skutečnosti hlášené církví nemusí být pravdivé
- snaha o reformaci církve
- humanismus = soustava názorů, životní program, základní proud renesance
  - krása lidského těla, nahota, krása lidské mysli
- rovnost lidí před Bohem...
- renesance a humanismus u nás: 15/16. st, latinský a český
- Jan z Rabštejna (lat), Jan Blahoslav (čes)

2. Klasicismus

- 17., 18. stol, empír = vrcholná tvorba, kolébka Francie - revoluce
- návaznost na antiku, Racionalismus „myslím, tedy jsem“
- kázeň a střídmost, pravda a rozumovost, tužby jedince musí ustoupit před společenskými normami
- pevně stanovená estetická pravidla a předpisy
- jednota času (24 hodin), místa, děje
- literatura se dělí na vysokou (ódy, eposy, tragédie) a nízkou (komedie)
- tragédie veršované, dlouhé monology

3. Realismus

- poslední fáze národního obrození
- stále sentimentální romantické rysy, důraz na věrné vykreslení reality
- problémy a konflikty trefně pojmenovány a glosovány
- filosofické předpoklady realismu (August Comte)
- vliv dialektického materialismu Karla Marxe
- pravdivost, věrnost skutečnosti, komplexnost
- např směr kritický realismus vystupňované v 19. stol. (1848 – povstání, revoluce)

4. Generace ruchovců a lumírovců

- 70. a 80. léta 19. stol
- spor mezi křídlem kosmopolitním (lumírovci – dle časopisu Lumír) a křídlem národním (ruchovci dle almanachu Ruch)
- LUMÍROVCI: snaha zapojit českou literaturu v co největší míře do kontextu světové literatury, četné podněty z ciziny
- RUCHOVCI: český národně obrozenecký program, zejména vlastenecká a politická poezie, chtějí spjatost s tradicemi

5. moderní próza 20. století

- **proud realistický:** tradiční umělecké schéma románu, i když s odlišnostmi, dějová linie v poslušnosti, např. Hemingway, Fitzgerald, Galsworthy
- **moderní próza:** bourání dějové linie, prolínání časových rovin, složitá symbolika, experiment s jazykem (Proust, Kafka, Joyce, Woolfová)
- **detabuizová:** obsahem tolerovala sféry lidského života: Miller
- vymyká se tradičním lit. schématům
- ubývá dějivosti, lit. je subjektivnější, proměny vnímání času, konfrontace s okolím, prvky absurdity, nechává čtenáře domýšlet a hodnotit

americká:

- ztracená generace především Hemingway, Fitzgerald, Faulkner
- skepse, rozklad lidských hodnot, východisko v útěku do přírody nebo kultury, hrdinové knih jsou ztraceni

francouzská:

- inklinace k marxistickým myšlenkám
- mnozí píšou životopisy, epické vypravování

německá

- nástup fašismu, rasistické útoky, Křišťálová noc
- spisovatelé – emigranti
- německy psaná lit. v českých zemích: záměrně z učebnic vynecháno (vadilo že byli židé, jiný pohled na svět – židovský element: Franz Kafka – psychologická próza, Gustav Meyrink (Golem), Rainer Maria Rilke, Egon Ervin Kisch (Zuřivý reportér, Pasák)

6. Spisovatelé demokratického proudu

- pragmaticky orientovaní
- aktivní žurnalistika, činnost v Lidových novinách – tisk demokraticky smýšlející populace

7. po roce 1945

- odsuzování normalizace
- dělí se na: samizdatová literatura, oficiální literatura (braková literatura) – podpora totalitního režimu, literatura spojená s exilem (Josef Škvorecký, Ludvík Vaculík - Morčata)